

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin**

Bakalářská práce

Časopis Charita v letech 1946 – 1951

Vedoucí bakalářské práce: ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Jan Hendrych

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2012

Rád bych poděkoval panu ThDr. Rudolfu Svobodovi, Th.D. za vedení mé práce. Poděkování rovněž patří vedoucímu Katedry církevních dějin panu prof. PaedDr. ThLic. Martinu Weisovi, Th.D. za cenné rady a připomínky.

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47Sb zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním svého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu své kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

25.3.2012

Obsah

Úvod	4
1. Svět po 2. světové válce 1945-1953	6
2. Československo v letech 1945-1953.....	11
2.1 Od konce války k únoru 1948	11
2.2 Od února 1948 do Stalinovy smrti.....	13
3. Katolická církev (vztah církve a státu) 1945-1951	16
3.1 Události od konce války do únorového převratu.....	16
3.2 Od převratu do roku 1951	18
4. Časopis Charita v letech 1946-1951	23
4.1 Uvedení do problematiky	23
4.2 Lidé ovlivňující chod časopisu	24
4.3 Rok 1946	25
4.4 Rok 1947	27
4.5 Rok 1948	29
4.6 Rok 1949	31
4.7 Rok 1950	32
4.8 Rok 1951	35
Závěr	38
Použité zdroje.....	40
Abstrakt	42
Abstract	43

Úvod

Magazín Charita v letech 1946 až 1951 je bakalářská práce, jejímž centrálním tématem je Charita (dále jen Charita), časopis pro sociální a zdravotní práci, jenž začal být vydáván českou katolickou charitou v roce 1946 a skončil v roce 1951.

Cílem práce je ukázat proměny časopisu v průběhu poválečných let, kdy se komunisté dostávali k moci a tuto moc upevňovali ve všech možných oblastech. V tomto případě zejména v oblasti církevní literatury.

Základními prameny pro zpracování jsou jednotlivá čísla časopisu Charita z let 1946 až 1951. K základní literatuře patří zejména knihy s církevně-politickou tematikou jako jsou *Neumlčená I, II* od Václava Vaška, *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953* od Karla Kaplana, *Katolická církev ve světle Věstníku katolického duchovenstva* od Martina Weise. Rovněž knihy, které se zabývají politickou situací ve světě a Československu v prvních letech po 2. světové válce: *Stalin a Sovětské impérium* od Alessandra Mongiliho, *Československé dějiny a evropská politika ve 20. Století* od Jaromíra Pavlíčka.

V první části práce nazvané Svět po 2. Světové válce jsou stručně popsána první léta v poválečné Evropě. Zejména jsem se snažil uvést fakta o stále se zvětšujících neshodách mezi vítěznými mocnostmi, jimiž byly USA a SSSR. Ještě před společným vstupem do boje proti Hitlerovi to byly dvě velmoci, které neměly nic společného, snad kromě toho, že byly (a pořád jsou) dvěma největšími a nejmocnějšími zeměmi na světě. Jejich neshody se v letech 1945 - 1951 promítly na celosvětové úrovni, neboť nastala éra zvaná Studená válka, svár mezi západním světem Ameriky a východním blokem Sovětů.

Následuje část nazvaná Československo. Zde je uvedena vnitropolitická situace znovustvořeného státu, který tři roky po konci války vstoupil "pod ochranu" SSSR. Za tuto situaci vděčilo Československo zejména skutečnosti, že většinu země zachránila sovětská armáda a tím si zajistila upevnění své moci. Držím se rovněž let 1945 - 1951.

Třetí část nese název Katolická církev a nahlíží na léta 1945 - 1951 z pohledu církevně-politického. V této části uvádím zejména neustálé neshody mezi církevními hodnostáři a funkcionáři komunistické strany ČSR.

Čtvrtá a zároveň poslední část mé práce pojednává o časopise Charita, který se začal vydávat roku 1946. Vybral jsem vždy jeden či dva články z jednoho ročníku (časopis

skončil v roce 1951). Mým cílem bylo ukázat na nich, do jaké míry se tematika silně náboženského magazínu mohla změnit v důsledku změny politického režimu. Konkrétně bych rád našel odpovědi na otázky, kdy a proč k proměně časopisu došlo, popřípadě kdo se na této změně podílel.

Pro vytvoření této práce jsem využil metody přímou a komparativní.

1. Svět po 2. světové válce 1945-1953

V roce 1945 konečně skončila 2. světová válka po dlouhých šesti letech lých bojů, které zasáhly téměř celý svět a Evropu především. Nacistické Německo a jeho spojenci byli poraženi. Z vítězství se mohly radovat zejména světové mocnosti USA, Sovětský svaz, Velká Británie a Francie. Zatímco USA, Velká Británie a Francie sdíleli demokratickou ideu, Sovětský svaz byl zemí toho netvrdšího komunismu, pevně vedeného generálním tajemníkem Josifem Stalinem. O prvních letech poválečného světa výstižně píše historik Alessandro Mongilini: „*Vítězství nad Německem bylo plodem aliance Sovětů s Angličany a Američany. Nicméně vztahy mezi těmito zeměmi nikdy nebyly jednoduché. Ve skutečnosti se aliance mezi vládami demokratických vlád a Stalinovým režimem zakládala především na existenci společného nepřítele. Kromě vítězství nad nacistickým Německem přinesla antifašistická aliance ještě jeden významný pozitivní počin: sehrála klíčovou úlohu při vytváření nadnárodních společenství poválečné scény, zejména pomohla na svět Organizací spojených národů. Struktura OSN, její zakládací listina, právo veta velkých mocných států uvnitř Rady bezpečnosti vzešly právě ze vzájemné dohody tří zemí protihitlerovské aliance. Klíčovými jednáními spojenců byly mezinárodní konference v Teheránu, v Jaltě na Krymu a v německé Postupimi. Zvláště Jaltská konference měla pro poválečnou Evropu rozhodující význam. Při této příležitosti totiž dali Churchill, Roosevelt a Stalin konečnou podobu všem předchozím smlouvám. Spojenci vypracovali plán na obsazení Německa a jeho dočasné rozdělení mezi své vlády. Byly upraveny hranice Polska. Východní regiony, které v minulosti patřily SSSR a kde žilo národnostně smíšené obyvatelstvo, byly definitivně připojeny k SSSR, a stejně tak i severní polovina východoněmeckého Pruska s Královcem.*“¹

Podle dohod velmocí na této konferenci mělo získat zpět některá území Polsko, mezi tato území se počítaly německé regiony jako bylo Slezsko, východní Pomořansko a nakonec i část Pruska na východě. Také bylo dohodnuto budoucí posunutí polské hranice směrem na západ, aby se tato země stala národnostně stabilní. Podobně se jednalo o územním uspořádání dalších států zejména východní Evropy. Určily se také budoucí sféry vlivu velmocí: Sovětský

¹ Alessandro Mongili, *Stalin a Sovětské impérium*, Levné knihy KMa 2006, ISBN 80-7309-350-2, s. 148-150.

svaz prosazoval svůj budoucí vliv kupř. na území Finska, Rumunska, Maďarska, Jugoslávie, Bulharska, Albánie i Československa. Podobně se vymezovala i Velká Británie s Francií.

Konference v Postupimi, která se odehrála o pět měsíců později, předznamenávala budoucí rozkoly mezi blokem demokratických států a Sovětským svazem, neboť se již teď ukázaly neshody mezi spojenci. Z teheránské trojice vyjednávačů zůstal pouze Stalin, kdežto Roosevelta nahradil Truman a Churchilla Attlee. S příchodem Trumana bylo evidentní, že Američané již necítí takové sympatie k Rusům, jako dříve. Mezi dřívějším spojenectvím demokratické Ameriky a totalitní SSSR bylo znát veliké napětí. Představitelé Západu se začali obávat rozsahu angažovanosti sovětských ozbrojených sil ve válce a zejména vyjadřovali odpor vůči reparacím, které chtěli Sověti a jiné východoevropské státy hodlaly požadovat. Jinak řečeno: demokratické státy potřebovaly Sovětský svaz k porážce Hitlerovského Německa a jeho spojenců, ale s blížícím se koncem války se právem začínaly bát mocného spojence. Jisté je, že právě tyto rozepře vedly až k tzv. Studené válce. Americká vláda zastavila pomoc SSSR v srpnu 1945, a tím se v podstatě rozpadla jejich aliance. S porážkou Hitlera a jeho spojenců již nebylo důvodu, proč by měla pokračovat.²

Německo bylo sice poraženo, to ale neznamenalo, že by mohla západní demokracie žít v souladu s východní totalitou. Stalin již během války spojencům nevěřil – a oni nevěřili jemu. Muž s tak nevypočitatelnou povahou byl stejně dobrý spojenec jako nepřítel. Po ukončení rozdělení sféry vlivu v osvobozených zemích bylo jen otázkou času, kdy se strhne nějaký konflikt mezi dvěma tábory zastávajícími zcela neslučitelné ideologie.

Sovětský svaz posiloval vliv prakticky ve všech zemích, které osvobodil: „*Účast Sovětů na osvobození Evropy a dohody Jaltské konference Sovětskému svazu nakonec zajistily vojenskou přítomnost ve všech evropských zemích na středním východě s výjimkou Řecka. Naopak Finsko spojenci z jeho vlivu vymanili. Situace v jednotlivých státech byla ovšem různá. Polsko a Maďarsko se vyznačovaly autoritativní politickou tradicí. Československo se mohlo chlubit průmyslovým rozvojem srovnatelným s nejvyspělejšími západoevropskými zeměmi, byla to též země s demokratickou a otevřenou politickou kulturou. Jugoslávie tvořila poněkud zvláštní případ. Osvobozenecký boj vedený Titovými komunisty Jugoslávci vyhráli bez rozhodující pomoci SSSR. V letech 1946 - 1948 byly pod sovětským vlivem vytvořeny vlády čistě komunistické.*“³

² Srov. A. Mongili, *Stalin a Sovětské impérium*, s. 150 – 151; srov. také *Atlas světových dějin*, Knížní klub, Praha 1999, ISBN 80-7176-928-2, s. 138.

³ A. Mongili, *Stalin a Sovětské impérium*, s. 159 – 161.

Spojené státy americké, které měly mezi demokratickými státy přední postavení, se na toto posilování nejprve dívaly s krajní nedůvěrou, která se postupem času proměnila v ostrý nesouhlas, jenž našel vyjádření v konkrétních opatřeních. Ta měla zamezit šíření sovětského vlivu nejen v Evropě, ale také v celém světě. (Trumanova doktrína a Marshálovův plán)

V již zmíněné Trumanově doktríně byla vyjádřena nejen role světového lídra, ale i skrytá zášť vůči stalinskému komunismu. Zde podrobněji, co jsem měl na mysli:

Na jaře roku 1947 se Harry Truman vyjadřoval v Kongresu ohledně řešení specifické krize, kde se dosti obecně opíral o představu Spojených států jako země, jež je ochotná a připravená pomoci lidem, kteří věří ve svobodné volby, a přesto jsou vystaveni tlaku menšin apod. Již v květnu 1947 odsouhlasil Kongres program směřující k pomoci Turecku a Řecku. Tento program zahrnoval stamilionovou pomoc, jež byly Spojené státy ochotné investovat. Již dříve jsem se zmínil, že v těchto letech bylo Řecko v občanské válce a tento program pomohl řeckým demokratům porazit komunisty. Stalo se tak v roce 1949. Turecku zase pomohl k dosažení ekonomické stability. Tzv. Trumanova doktrína v podstatě znamenala potírání komunismu všude na světě a pomoc všem možným zemím, které utrpěly za války velké ekonomické ztráty. S touto pomocí souvisel ve velké míře tzv. Marshallův plán. Marshall byl nově zvoleným ministrem zahraničí a byl zvolen v důsledku podcenění válečných škod v Evropě. Američané věřili, že sovětskému převratu v Evropě může zabránit pouze rozsáhlý plán, který by evropským zemím nabídl finanční pomoc. Na tomto plánu Marshallovi pomáhal George Kennan. Tzv. Marshallův plán byl oznámen v létě 1947 na Harvardu. Marshall i Kennan se vyhlí jakýmkoli ideologickým podtextům a v plánu nabídli ekonomickou pomoc všem evropským zemím. Mezi těmito zeměmi ironicky nechybělo Rusko. O Marshallově plánu se rozhodovalo v Londýně dne 27. června. Byli zde přítomni ministři zahraničí z Británie, Francie i Ruska. Z Moskvy byl ministru Molotovovi dán jasný příkaz plán odmítnout, neboť se Sovětům jevil jako „imperialistický“. Marshallův plán se realizoval v letech 1948 – 1952.

V únoru 1948 nastal v Československu komunistický puč, čímž Československo zahrnul do sovětské sféry vlivu. Je zvláštní, že právě tento převrat z velké míry vedl k rychlému odhlasování Marshallova plánu v Kongresu.⁴

Výše popsané události odstartovaly období světových dějin, které je často charakterizováno jakožto „studená válka“. Studená válka je termín označující úplně novou

⁴ Srov. George B. Tindall – David E. Shi, *Dějiny státu USA*, Praha 1994, ISBN 80-7106-088-7, s. 637.

situaci vedení války. Není v ní použito přímého střetu vojsk obou stran – avšak USA a Sovětský svaz se angažovali v různých válečných konfliktech po celém světě. Soupeření probíhalo velmi intenzivně také v oblastech hospodářství, vědy a výzkumu.⁵ „*Socialistický tábor se rozšiřoval také směrem na východ od Moskvy, pod vedením Mao Ce-tunga v Číně (1949), dále v Ho Či Minově Vietnamu a v neposlední řadě v Koreji, kde v Pchjongjangu vládl diktátor Kim Ir-Sen dosazený sovětským vojskem.*“⁶

Na počátku padesátých let se ohniskem sporů mezi Východem a Západem stal korejský poloostrov. V létě 1950 překročilo severokorejské vojsko hranici, jíž byla 38. rovnoběžka. Tato rovnoběžka rozdělovala území americké a sovětské zóny vlivu v Koreji. Severokorejské jednotky po několika týdnech obsadily Soul a snažily se potlačit přítomnost západních ozbrojených sil, které se vztahovaly k oblasti Pusanu. Spojené státy chystaly vlastní protiofenzívu, která jim nakonec byla schválena radou bezpečnosti OSN. Tento tah samozřejmě SSSR bojkotoval a nebál se použít zásah Američanů jako příklad imperialistického teroru ve své propagandě. V čele americké armády stál generál McArthur, jemuž se povedlo válečnou situaci obrátit. Byl osvobozen Soul a poté Američané překročili 38. rovnoběžku a následně zamířili k čínským hranicím. Tehdy se Stalin a vládce Číny rozhodli, že společně zahradí cestu americké nadvládě na Dálném východě. Na území Koreje se dostavili čínští dobrovolníci s cílem podpořit Kima Ir-sena. Nakonec bylo podepsáno příměří, které odděluje jednotlivá území Koreje právě na 38. rovnoběžce.

Tento válečný konflikt výstižně zobrazuje počátek studené války, ve které měli Američané částečnou vojenskou převahu. Takto silné nepřátelství mělo své zárodky již na postupimské konferenci roku 1945 a pokračovalo v letech 1946 – 1949, kdy se odehrávala řecká občanská válka. V této „méně“ známé válce šlo o boj mezi komunisty a pravicí, podporovanou Brity. Za další důvod se dalo považovat potlačování demokracie, které Stalin uplatňoval ve východní Evropě.

Od té doby se celý svět rozdělil na dva bloky, které se odlišovaly naprosto rozdílným přístupem k politické moci. Na Západě to byla demokracie a na východě to byla diktatura. Stalin za svého největšího nepřítele ze západních mocností považoval Spojené

⁵ Srov. Vladimír Nálevka, *Studená válka*, Triton 2003, ISBN 80-7254-327-X, s. 12.

⁶ Tamtéž, s. 164.

státy. Důvod byl prostý: USA nebyly válkou postiženy tak, jako Británie a Francie, takže se daly považovat za světovou supervelmoc.⁷

Mezitím v Československu nastal v únoru 1948 komunistický puč, díky kterému se Československo definitivně dostalo do sovětské sféry vlivu. Je zvláštní, že právě tento převrat z velké míry vedl k rychlému odhlasování zmíněného Marshallova plánu v americkém Kongresu.⁸ Pro Českoslováky začala éra nejtvrďšího komunismu.

⁷ Srov. A. Mongili, *Stalin a Sovětské impérium*, s. 164-166.

⁸ Srov. George B. Tindall – David E. Shi, *Dějiny státu USA*, s. 637.

2. Československo v letech 1945-1953

2.1 Od konce války k únoru 1948

Když bylo Československo v první polovině roku 1945 osvobozeno od nacistické nadvlády, zažili jeho obyvatelé velikou úlevu i radost z novunastoleného míru. Situace však nebyla tak jednoduchá. To, co mám na mysli, dobře vystihuje Václav Vaško na začátku knihy *Neumlčená I* a také Karel Kaplan v knize *Československo v poválečné Evropě*: Oba se shodují na tom, že stav znovu utvořeného Československa po konci 2. světové války byl značně ovlivněn skutečností, že většinu země osvobodila Sovětská armáda. Nepomohlo ani to, že Československo jako střední Evropa (srdce Evropy) se do té doby přiklánělo spíše k západní demokracii a západní kultuře. Tehdy jednoduše většinu Čechoslováků zachránili Sověti a tím jejich zemi zařadili do sféry východního bloku. Avšak exilová vláda v Londýně byla něco, co přece jen Československo stavělo i na stranu západu. Londýnská exilová vláda se samozřejmě po konci války vrátila domů, neboť jí už nebylo třeba. Byla to jistá výhoda oproti jiným východním zemím. Brzy po návratu exulantů z Londýna a z Moskvy abdikoval monsignor Jan Šrámek se svou londýnskou vládou v Košicích. Dne 4. dubna 1945 prezident Beneš jmenoval novou vládu Národní fronty Čechů a Slováků. V čele nové vlády stál Zdeněk Fierlinger, jenž byl velvyslancem v Moskvě. Program vlády Národní fronty Čechů a Slováků byl vyhlášen 5. dubna 1945. Tomuto programu se říkalo košický a bylo o něm dohodnuto v Moskvě za účasti londýnských a moskevských reprezentantů Čech spolu s mluvčími Slovenské národní rady. Ještě téhož měsíce se podařilo Sovětům osvobodit Bratislavu a Brno, zatímco Američané osvobodili západní oblasti v čele s Plzní, která byla ze všech osvobozených míst nejbliže Praze a v určitou chvíli bylo možné, že to budou právě Američané, kdo osvobodí hlavní město. Bohužel nabízená pomoc podaná Eisenhowerem byla ze strany Prahy odmítnuta. Pro české politiky bylo nejspíše důležitější, aby hlavní město osvobodili Rusové.⁹ „Československo-sovětské vztahy měly klíčový význam pro mezinárodní postavení a politiku ČSR a také pro vývoj vnitropolitický.“¹⁰

⁹ Srov. Václav Vaško, *Neumlčená I*, ZVON, české katolické nakladatelství, Praha 1990, vyd. 1., ISBN 80-7113-035-4, s. 13 – 14.

¹⁰ Karel Kaplan, *Československo v poválečné Evropě*, Karolinum, Praha 2004, ISBN 80-246-0655-0, s. 303.

Bylo jisté, že Sověti chtěli, aby Československo patřilo do jejich sféry vlivu. Avšak nesmíme zapomínat, že za války žádné Československo nebylo, neboť již v roce 1939 Slováci vyhlásili samostatný stát a stali se spojenci Němců.

Pomohli si až na konci války, když propuklo jejich národní povstání. Do té doby by zaslouženě patřili ke straně poražených.

Ještě ten samý rok (1945) se na postupimské konferenci mimo jiné rozhodlo o odsunu Němců z Československa. Jedním z hlavních zastánců byl sám prezident Edvard Beneš.

„Bylo málo věcí, na nichž by se domácí a zahraniční odboj tak shodoval, jako na odsunu Němců a potrestání zrádců a kolaborantů. Od chvíle, kdy československá vláda převzala moc nad osvobozeným územím, začalo se s Němci jednat jako s kolektivním viníkem za všechny nacistické zločiny. Po příjezdu do Prahy podepsal prezident Beneš (19.5.1945) dekret, jímž byl zabaven majetek Němců, Maďarů a kolaborantů a dán pod národní správu. Dalším dekretem (2.8.1945) byli pak Němci a Maďaři zbaveni československého státního občanství a tím prakticky postaveni mimo zákon. ... 27. července až 2. srpna 1945 zasedala v Postupimi konference tří velmocí - SSSR, USA a Velká Británie. Jednala o uspořádání poválečné Evropy, mj. o odsunu Němců z Československa, Polska a Maďarska. Od nás měly odejít téměř tři miliony Němců. Odsun měl začít 1. prosince 1945 a skončit 1. července 1946. Skončil o rok později. Začal svévolným vyháněním celých německých rodin, nacista nenacista - ač antifašisté mohli zůstat - už v létě 1945.“¹¹

Tak za válečné zločiny zaplatili i lidé, kteří se na nich vůbec nepodíleli. V roce 1946 byl odsouzen i protektorský prezident Emil Hácha, který na sebe v době války vzal břímě svěřené Edvardem Benešem. Hácha by se také dal označit za víceméně nevinného člověka, jenž ještě ten samý rok zemřel v důsledku nemoci.

Odsun Němců tedy skončil až v roce 1947. V roce, který je označován jako "předúnorový". Komunisté už se pomalu ale jistě stávali hlavní politickou stranou v zemi, přestože ještě nebyli u moci.

V roce 1947 postihla Československo extrémní sucha, která znamenala pro lidi pracující v zemědělství přírodní katastrofu. Tuto krizovou situaci okamžitě zneužili komunisté k naplnění vlastních cílů. Na jaře 1947 byly vyhlášeny nové zásady zemědělské politiky tzv. Hradecký program (podle Hradce Králové, kde vznikl), který vyhlásil Julius Ďuriš. Tento program se přímo týkal pozemkových reforem, přesněji jejich revize. Takový program byl

¹¹ Václav Vaško, *Neumlčená I*, s. 28.

okamžitě schválen vládou, přestože se nelíbil mnoha nekomunistickým ministrům, kteří proti němu dali najevo svůj odpor. Komunisté si pro tento program zvolili heslo, které poté omílali do úplného bezvědomí: "Půda patří těm, kdo na ni pracují." Byl to v podstatě dobrý způsob, jak se zalíbit pracující třídě. Byla to slibná vidina, která však byla poněkud krátkozraká, protože pouze sloužila k tomu, aby dělníky a rolníky přiměla souhlasit s komunistickou propagandou (bohatí průmyslníci jsou zlo apod.). Ďuriš uklidňoval slovy, že kolchozy zde nebudou a tedy se není čeho bát.

Takovým způsobem se SSSR snažil zalíbit Československu, ale zároveň se na něm i ekonomickým způsobem přiživit. Taková nabídka od "rudých bratrů osvoboditelů" však nemohla zůstat bez nároku na projev vděčnosti směrem k nim. Tímto projevem zcela jistě bylo naprosté odmítnutí Marshallova plánu, který nabízely Spojené státy všem evropským zemím, které se po válce ocitly v ekonomické krizi. Přátelé Stalina a Lidové demokracie přece nepřijmou tak "imperialistický" návrh. Většina z těch zemí, které plán přijaly, začaly pozvolna obnovovat svou hospodářskou situaci, kdežto státy východního bloku spadající pod křídla SSSR začaly hospodářsky zaostávat.

V té době začali komunističtí propagátoři napadat československé milionáře, že jejich majetkem by měly být zaplaceny hospodářské ztráty, neboť oni na nich mají ten největší podíl a nejsou "ubohou" dělnickou chudinou, kterou až do teď ožebračovali. Tito živnostníci a podnikatelé byli následně obráni o majetek, který si ve většině případů obstarali zcela legálně a vlastní snahou. Vznikl vlastně třídní boj, kdy střední vrstva státu byla označena za buržoazní nepřátele, kteří si svůj majetek nezaslouží.¹²

V důsledku těchto politicko-hospodářských změn už nebylo pochyb, že se Československo musí zavázat Sovětskému svazu (a hlavně Stalinovi) všemi prostředky, jako příklad vděku za osvobození od Nacismu.

2.2 Od února 1948 do Stalinovy smrti

25. února se uskutečnil komunistický převrat, jenž začal přijetím demise Edvarda Beneše, kterou pět dní předtím podalo třináct ministrů tří nekomunistických stran. Tímto dnem nastala totalita trvající mnoho let (už od květnových voleb roku 1946 byli komunisté

¹² Srov. Václav Vaško, *Dům na skále 1*, Praha 2004, Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-7192-891-7, s. 54 – 56.

nejsilnější strana v zemi).

Prezident Beneš pak svou funkci opustil v červnu téhož roku a na jeho místo nastoupil dřívější předseda vlády Klement Gottwald. Ten se považoval za jistého "stalinistu" a člověka plně oddaného lidově demokratickému režimu. Už těsně před převratem byl Stalinem obeznámen, že má plnou podporu sovětské armády v případě nutného potlačení odpůrců revoluce. Vzhledem k tomu, že Gottwald Stalinovu nabídku odmítl, uvalil na sebe ostrou kritiku:

„Ještě neskončila bezprostředně poúnorová čistka akčních výborů a již se hlásili zárodky nové čistky. V Moskvě totiž projevovali s třídní politikou československého vedení nespokojenost. Výtky, že se nedostatečně uplatňuje teorie zostřování třídního boje při přechodu k socialismu v politice KSČ, vyslechl zřejmě také Klement Gottwald při své návštěvě Sovětského svazu, když hovořil v září 1948 s J.V. Stalinem. Ostrý kurz v politice vyhlásil oficiálně Ústřední výbor KSČ v listopadu 1948.“¹³

Zostřením kurzu se staly všemožné perzekuce proti všem odpůrcům nově nastoleného režimu.

Perzekuce, jež měla postihnout všechny odpůrce komunistického režimu, se lišila čistě v závislosti na politické situaci Sovětského svazu. SSSR pro československé komunisty představoval nejen vzor, jak hlásala bolševická propaganda, byl i svrchovaným vedením v čele Stalina. Byl to právě sovětský vůdce, který dával Gottwaldovi nejrůznější instrukce o tom, co je třeba udělat proti nepřátelům lidově demokratického zřízení.

Státní moc používala všechny represivní složky k perzekucím, mezi nimiž výsadní postavení získala státní bezpečnost. Státní bezpečnost (dále jen StB) měla sloužit jako obdoba sovětské NKVD, tedy tajná policie, jež měla vyhledávat všechny zločinné živly snažící se o protistátní činnost. A stejně jako NKVD se dopouštěla mnoho provokací a hlavně násilných metod při vyšetřování. Byl to takový způsob vedení vyšetřování, které by správně v demokratické zemi neexistoval.

Ve stejné době začaly vznikat tábory nucených prací, které byly naopak obdobou sovětských gulagů (Československá socialistická republika se snažila napodobit téměř vše, co udával bolševický "trend"). A stejně jako v gulazích i zde se v největší míře ocitali nevinní lidé s nežádoucím sociálním původem. Udává se, že v táborech bylo v rozmezí let 1948 - 1954 na 23 000 lidí. Na podzim roku 1949 se začaly rozvíjet politické procesy. Za jejich vznikem stáli ve velké míře sovětští poradci, když téhož roku dorazili do Československa.

¹³ Karel Kaplan a Pavel paleček, *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Barrister a Principal, Brno 2001, vyd. 1., ISBN 80-8547-75-7, s. 27.

Většina těchto procesů měla předem vykonstruovaný průběh, kterého se jejich vykonavatelé a též obžalovaní drželi. Důležitým faktorem byl fakt, že o rozsudek se nestarala moc soudní, ale moc politické strany KSČ. Do politických procesů byli zataženi nejen lidé z civilního obyvatelstva, ale i bývalí příslušníci armády. Byli to ti členi, kteří v 2. světové válce bojovali na straně západních spojenců a měli tedy "pravičácké" smýšlení. Spolu s nimi byli odsouzeni nekomunističtí politici. Jak jsem uvedl již dříve, byl to Stalin, kdo ve velké míře rozhodoval o odsuzování "nepřátel lidu". Na začátku 50. let začal zastávat myšlenku, že se musí hledat nepřátelé i ve vlastních řadách, a tak se odsouzenými stali i někteří přední funkcionáři. Státní soud v padesátých letech vynesl mnoho tvrdých trestů, které postihly více než 280 000 osob.¹⁴

15

Teprve v roce 1953 po smrti Stalina a Gottwalda zažil režim v Československu pozvolné umírnění. Boj s nepřáteli lidově demokratického řízení pokračoval.

¹⁴ Srov. Jan a Jan Kuklíkovi, *Dějepis 4: Nejnovější dějiny*, pedagogické nakladatelství, Praha 2005, ISBN 80-7235-175-3, s. 145 – 146.

¹⁵ Srov. Jaromír Pavlíček, *Československé dějiny a evropská politika ve 20. Století*, OPTYS, Opava 2008, vyd. 1., ISBN 978-80-85819-65-6, s. 67.

3. Katolická církev (vztah církve a státu) 1945-1951

3.1 Události od konce války do únorového převratu

Tato kapitola bude mapovat první poválečné roky a únorový převrat v roce 1948 z hlediska postavení církve v zemi. Nejvíce informací pochází z literatury českého historika Václava Vaška.

V prvním roce po konci války se do Prahy vrátil arcibiskup Saverio Ritter. Tento člověk působil jako předválečný nuncius v Československu a během válečných let byl spolupracovníkem zahraničního odboje. V témže roce došlo k obnovení církevních škol. Žádná církevní škola za nacistů nebyla otevřena, stejně tak byl i zakázán katolický tisk. Také příslušníci Dominikánů se mohli radovat z nově obnovených Akademických týdnů a Vyšších náboženských kurzů. Na těchto kurzech měli učit profesori jako byli Silvestr Braitto a Reginald Dacík. Tato jména byla známá i mezi nekatolickými občany.

Z jiných církevních organizací, které se znovu dokázaly zformovat v letech 1946 – 1948, to byla např. Svatováclavská liga nebo Sdružení katolické mládeže, v jejímž čele stál František Mikulášek, jenž se hlásil k jezuitům.

Je třeba také zmínit katolický tisk, který před „únorem“ sehrál velkou roli při povzbuzování věřících a který se dočkal relativní svobody ze strany politiků. V té době vycházelo mnoho jednotlivých periodik, které se zabývaly křesťanskou tematikou. Mezi ty nejznámější patří zcela jistě *Katolík*, což byl týdeník pro kulturu a život z víry a dále také dvě dominikánská periodika *Na hlubinu* a *Filosofická revue*.¹⁶

Jednotlivá křesťanská periodika se nehlásila k žádné politické straně v nadcházejících volbách roku 1946.

Týdeník *Katolík* jsem vybral záměrně, neboť jeho redaktor a bývalý koncentračník P. Adolf Kajpr byl jedním z prvních duchovních, jenž upozorňoval na možné nebezpečí, které vyplývalo z květnových voleb. Stejně jako ostatní kněží se ani on nestavěl k žádné politické straně. Z jeho slov však bylo možné vycítit útok na všechny politické kádry, když zmiňoval vykořisťování ze strany státu. Byl zastáncem křesťanských hodnot a radil všem váhajícím,

¹⁶ Srov. Václav Vaško, *Dům na skále 1*, s. 16 – 18.

aby se hlásili k té straně, která má nejbližší právě ke stejným hodnotám. Zcela jistě si byl vědom, že komunistická strana tyto hodnoty rozhodně nesdílí. Snad nějaká demokratická strana by částečně mohla normy katolického redaktora naplnit.¹⁷

„V českých zemích byli komunisté opojeni vítězstvím, vždyť spolu se slovenskými získali v třistačlenném parlamentu celkem 114 mandátů. A připočteme-li k nim 37 mandátů českých sociálních demokratů ovládaných jejich levým Fierlingerovým křídlem, mohla se levice v parlamentu opírat o většinu 151 mandátů. V katolíku napsal P. Kajpr, že svou vinu za to, jak dopadly volby, nese i český katolicismus. Neboť jak jinak by mohli komunisté nabrat tolik hlasů, nebýt mezi nimi i hlasy katolické, nebýt toho, že mnohý katolický volič necítí odpovědnost za věci veřejné. Jen nová poctivá práce, šedivá, nevzhledná, výchovná práce zde může něco změnit. Manifesty a hesla, vyvolávání starých frází o zdrcující většině, o náboženském založení našeho lidu jsou klamáním sebe sama. Z hlediska katolického je zajímavý úspěch Demokratické strany na Slovensku. Je to úspěch katolických Slováků, kteří tím dokázali, že umějí šikovně manévrovat.“¹⁸

Vzhledem k nezájmu církve na úspěchu komunistů u voleb na sebe nedala proticírkevní kampaň dlouho čekat. Zde je jeden z citátů, který vyjadřuje postoj k náboženskému systému:

„Cílem modliteb, rozjímání, pobožností, mší, kázání je úplně otupit a zlomit soudnost a vůli cvičence. Duchovní cvičení jsou přesvědčivým důkazem toho, že náboženská víra se nedosahuje rozumovým úsilím a vědeckou analýzou faktů obklopujícího nás světa, ale právě naopak. Je výsledkem fantastiky a zveličování citů...“¹⁹

V této době však ještě věřící měli relativní svobodu a nebyli za svá přesvědčení diskriminováni. S tímto souvisela první návštěva papeže arcibiskupem Beranem.

Arcibiskup se zachoval tak, jak by si jistě papež přál. Během jejich soukromého slyšení se snažil Svatého otce přesvědčit o velice příznivém stavu věřících v Čechách. Zmiňoval se o stavu naprosté svobody, jakou si jen za daných podmínek mohou přát. Taková svoboda může dle Berana zaručit, že mezi vládou a Svatým stolcem budou nadále udržovány přátelské styky. Beran se v tomto rozhovoru choval jako příliš velký optimista. Měl pravdu, že v Čechách byla církev víceméně svobodná a mohla se rozvíjet, ale na Slovensku to bylo horší.

¹⁷ Srov. Václav Vaško, *Dům na skále 1*, s. 20.

¹⁸ Srov. Tamtéž s. 23 – 24.

¹⁹ Kočí V., *K niektorým otázkám reakčnej činnosti východoslovenského kléru v r. 1945 - 1947*, in: *Nové obzory* (Košice), č. 5/1963.

O situaci na Slovensku byl připraven hovořit budoucí biskup Ambroz Lazík, jenž v době návštěvy papeže zastával funkci generálního vikáře trnavské apoštolské administratury. Lazík navštívil Papeže Pia XII. na doporučení biskupů slovenských. Od Svatého otce dostal jasnou zprávu, která se měla týkat všech katolíků v Československu.

Názor papeže byl, že se čeští a slovenští katolíci musí co nejvíce přimknout k sobě navzájem, aby byli schopni splnit zájmy nejen celé církve, ale i zájmy potřebné pro uklidnění celé Československé republiky.

O tomto vzkazu se v interview ČTK zmínil nitranský arcibiskup Karol Kmeťko. Kmeťko konstatoval, že přání papeže týkající se spolupráce katolíků Česka i Slovenska chápe a bude se snažit, aby bylo naplněno.²⁰

Pro československou vzájemnost byl kritickým dnem 18. duben 1947, kdy byl popraven bývalý prezident Slovenské republiky ThDr. Jozef Tiso. Přestože byl kontroverzní postavou, pro mnohé byl světcem. Důležité je, že určitě mnoho občanů Československa tušilo, že komunistická strana bude nadále ovlivňovat veřejné mínění.

3.2 Od převratu do roku 1951

28. února 1948 se komunistům povedl politický převrat, který nebyl nic jiného než puč. Budoucí komunistický prezident Klement Gottwald byl dokonce informován Josifem Stalinem, že je Sovětský svaz připraven poslat Československu „vojenskou pomoc“ v případě neúspěchu prosadit diktaturu (což byla podle Stalina pouze jiná demokracie)²¹. Kde byla církev při vítězném únoru, výborně vystihuje Václav Vaško v knize Neumlčená I – Kronika Katolické církve v Československu po druhé světové válce: „*A kde byla církev v únoru 1948, vnucuje se logická otázka. Jestliže všichni mlčeli, proč neřekla ona, co má národ dělat? Možná odpověď: Byl by to hlas volajícího na poušti, který by nikdo neposlechl a církvi by jen uškodil. Církev se však brzy vzpamatovala a jednala v duchu svého zakladatele. Nedávala politické rady, učila principům křesťanské morálky.*“²²

²⁰ Srov. Václav Vaško, *Dům na skále I*, s. 27.

²¹ viz. část I.

²² Václav Vaško, *Neumlčená I*, s. 251.

„Den poté měl slovo Kajpr svůj poslední veřejný projev v Katolíku: Protože jsme neposlouchali Kristovu hlasu, hlasu jeho církve a mluvili jsme pohrdavě o její neomylnosti, proto musíme nyní poslouchat tolik lži a nemáme takřka možnost se proti nim bránit.“²³

Církev vyjádřila jasně negativní postoj vůči komunistickému režimu a jak dnes již víme, to není něco, co by komunisté byli s to snést. Represe, jež postihla celý národ, zasáhla i jinak nedotknutelnou církev. „Komunistický režim v Československu vynaložil všechny dostupné prostředky, aby vyradil církev ako svojho ideového konkurenta.“²⁴

Krátce po posledním slovu Kajpra v Katolíku byl zakázán i samotný časopis. Bohužel nebyl posledním, který komunisté zakázali. Následovala odstranění všech katolických nakladatelství a periodik.

Literatura, jež obsahovala náboženský obsah, byla zakázána, zatímco komunistické brožury a propagační plakáty se silně rozšířily po celé zemi. Komunisté tím chtěli dát najevo, že mají plnou kontrolu nad vším, co se v zemi děje. Aby se však ukázali jako velkorysí, začal být vydáván katolický týdeník se jménem Nedělní rozsévač. Háček byl v tom, že ministerstvo předem určilo nejen název časopisu, ale i kdo ho bude řídit. Tím si pojistili celkový obsah, který bude v souladu s jejich představami. Komunisté se snažili s církevními hodnostáři vycházet a svůj odpor vůči nim potlačovali, neboť se domnívali, že se jim je povede přetáhnout na svou stranu. Prvním krokem, který měl pomoci komunistické straně získat církev, byla návštěva ministra Čepičky u arcibiskupa Berana. Ministr žádal, aby církev vyjádřila své sympatie vůči režimu.²⁵

Přestože nedostal přímou odpověď, církev nabídku stát se dalším nástrojem socialistického řízení odmítla. Odmítnutí znamenalo konec domluv a začátek přímého konfliktu státu a církve: Svár odstartovala snaha komunistů odloučit církev v Československu od Vatikánu a tím i oddělit věřící a kněze. Tímto složitým úkolem byl pověřen ministr spravedlnosti Čepička, který měl velmi úzký vztah s prezidentem Gottwaldem. Společně začali pracovat na přísně tajné Katolické akci.

Část plánu Katolické akce vychází již v půlce roku 1949. Ve stejnou dobu posílá papež zprávu vedení církve v Československu, ve kterém vyjadřuje své znepokojení nad církevně-politickou situací. Hlavním důvodem je vstup mnoha katolických kněží do komunistické strany. Takoví kněží jsou okamžitě exkomunikováni. Bohužel pro Svatého otce, zprávy o vstupu kněží do komunistické strany jsou klamné. Pouze kněz Josef Plojhar, který

²³ (ak, *Když Pán mluví o událostech*, Katolík, 29.2.1948, s. 1.

²⁴ Martin Weis-Rudolf Svoboda a kol., *Kříž pod rudou hvězdou*, nakladatelství Jih, České Budějovice 2009, ISBN 978-80-86266-30-5, s. 77.

²⁵ Srov. Václav Vaško, *Dům na skále 1*, Praha 2004, s. 71 – 72.

se stal ministrem zdravotnictví, se dobrovolně přihlásil do komunistické strany.²⁶

Poté, co už bylo jisté, že se většina církevních hodnostářů nezaprodá pro režimnímu systému, rozhodli se komunisté, že zasadí úder do církevní hierarchie, která byla doposud velmi dobře vedena biskupy. Tak začal boj za odstranění biskupů.

Komunisté si mohli gratulovat, že se jim povedlo zasáhnout církev na několika místech. To jim ovšem nezaručilo, že se jim přestane stavět do cesty. Už se jim povedlo vypořádat se s mnoha jinými odpůrci, ale s církví to bylo jiné. Pořád si nebyli jisti, jak ji odstranit, když jim předešla manipulace nevyšla. Církev byla ironicky stejně jako strana KSČ velice dobře fungující a organizována. Cílem byli tedy označeni biskupové, jako hierarchicky nejvýše postavení hodnostáři.

Po mnoha perzekučních útocích na kněze i obyčejné věřící se biskupové rozhodli, že požádají členy vlády o obnovu jednání týkajících se církevně-politických záležitostí. Touto žádostí se měla zabývat tzv. církevní šestka ÚV KSČ 29. září 1950. Ministr Čepička nejvíce pochyboval o těchto jednáních a považoval je za bezúčelné. Do těchto jednání byl zapleten i kněz Plojhar. Plojharovým nápadem bylo zbavit úřadu biskupy Mořice Píchu a Jana Vojtašáka. Tito dva dle Plojhara měli být nahrazeni „vlasteneckými“ kněžími Olivou a Lukavičem. Měla to být jedna z jeho podmínek na obnovení jednání. V konečném návrhu, který církevní šestka předala vedení strany, byly tyto podmínky: 1. Musí být uznány „církevní“ zákony, 2. Církev musí uznat hnutí „vlasteneckých“ kněží, 3. Do jednoho či více biskupství musí být dosazeni „vlastenečtí“ kněží a 4. Biskupové odvolají církevní tresty, které měly politický důvod. O této věci jednalo Předsednictvo KSČ na podzim 1950. Jejich rozhodnutí bylo, že jednání s biskupy se odloží až na dobu po vykonání plánovaných procesů.²⁷

„V pondělí 27. listopadu 1950 začal monstrproces s devítičlennou skupinou "velezrádců a vyzvědačů z řad vyšší církevní hierarchie", jak psal denní tisk. Už obžalovací spis naznačil, že v zákulisí pečlivě vypracovaný scénář měl za úkol zdiskreditovat církev. Nahodile vybraným aktérům procesu byla přidělena jen podružná úloha. Souzena byla církev. "Nenávist vysokých církevních latifundistů proti lidové demokracii" vyvolalo prý, tvrdí obžaloba, uskutečňování zásady, že půda patří těm, kdo na ní pracují. Z nenávisti se proto

²⁶ Srov. Akce K: Komunisté za jedinou noc rozprášili katolickou církev, dostupné na www.knihy-a.cz/12155/akce-k-komuniste-za-jedinou-noc-rozprasila-katolickou-cirkev, cit. 9.7.2011, akt. 17.4.2011.

²⁷ Srov. Václav Vaško, *Neumlčená II*, s. 266. Srov. také Karel Kaplan, *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*, Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6, s. 126 – 127.

"Vatikán a vysoká církevní hierarchie spojovaly s kruhy nepřátelskými lidově demokratickému režimu". Kdysi komunistický historik Karel Kaplan napsal, že se v tomto procesu projevil další "znak technologie výroby procesů", a to předem vypracované a pak naučené odpovědi souzených. Ráno 2. prosince 1950, šestý den hlavního přelíčení, vynesl státní soud v Praze rozsudek, podle něhož všichni obžalovaní "jsou vinni, že se všichni jednak v Praze, jednak v Olomouci a jinde od osvobození v roce 1945 spolčili k pokusu o zničení lidově demokratického zřízení, hospodářské a společenské soustavy republiky, zaručených ústavou, a za tím účelem vešli v přímý styk s cizí mocí..." Podle rozsudku spáchali tak všichni obvinění zločin velezrady a vyzvědačství, dr. Zela, dr. Kulač a dr. Boukal zločin veřejného násilí (údajná spolupráce s gestapem - p. a.) zlomyslným konáním za okolností zvláště nebezpečných, dr. Zela zločin podvodu a zločin účasti na zločinu podvodu (v retribučním řízení - p. a.)."²⁸

Tento proces jsem chtěl použít jako ukázkou tvrdosti režimu, jenž použil stejné způsoby, ať se jednalo o politiky, sportovce, válečné hrdiny či církevní hodnostáře. Všichni byli prostě označeni za "nepřítele lidu" a odsouzeni k neoprávněným trestům.

Jisté satisfakce se oběti výše zmíněného procesu dočkali až o více než deset let později, tedy v době určitého uvolnění politického klimatu:

Proces Zela a spolčnicků se dočkal rehabilitačního řízení, které se konalo 16. a 18. června 1969 před městským soudem v Praze. Tehdy bylo prokázáno, že všichni obžalovaní se ve skutečnosti ani neznali a sešli se společně teprve v prosinci 1950. Jejich výpovědi byly předem dány ze strany vykonavatelů a obžalovaní se je museli naučit nazpaměť, aby je byli schopni říci před soudem. Z těchto výpovědí byli ještě předtím vyzkoušeni, aby nedošlo k chybě. Rehabilitačního řízení se zúčastnilo devatenáct svědků. Dva z těchto svědků byli vyšetřovatelé. Dle výpovědi jednoho z nich docházelo takřka u všech procesů v padesátých letech k přidávání stále stejných slov, která byla pro obžalované usvědčující. Nařčení ze špionáže a z ilegality byla zřejmě nejčastější. Jak vypověděl dr. Josef Tureček, univerzitní profesor: „Takový znalecký posudek nemůže dojít k nalezení pravdy, neboť tyto úvahy nebyly podloženy potřebnými důkazy. V rehabilitačním soudu bylo rozhodnuto, že obviněný Zela a spolčnicki se nedopustili žádného z trestných činů, ze kterých byli nařčeni, neboť tato nařčení byla vymyšlená a tedy rozsudek jejich soudu z roku 1950 bude zrušen v plném rozsahu.“²⁹

²⁸ Václav Vaško, *Neumlčená II*, s. 217, 218, 229.

²⁹ Srov. Václav Vaško, *Neumlčená II*, ZVON, s. 230.

Trvalo tedy skoro dvacet let, než pravda o tomto procesu vyšla najevo. Je zajímavé, že se tak stalo teprve v roce 1969, tedy rok po vpádu sovětských vojsk. Vzhledem k dlouhé době, která od těchto událostí uplynula, se nám asi nikdy nepodaří zjistit proč. Je však jisté, že se tak stalo teprve v době, kdy staří zapřísáhli "stalinisté" odešli do penze nebo zemřeli. Otázkou však zůstává, proč taková zášť vůči organizaci, která svými postoji sice nesdílela stejný názor jako lidově demokratické řízení, ale rozhodně také nebyla natolik nebezpečná, ohrožovala funkci státního aparátu?

Václav Vaško se snaží na o dopověď na tuto otázku: Je přesvědčen, že taková totalita je, vždy byla a vždy bude. V tomto směru byla bolševická totalita velmi podobná té nacistické. Obdobné způsoby represe, stejná nenávist vůči jakýmkoli odpůrcům. Je v tom i určitá žárlivost na každou jinou formu autority. Připomíná to nejvíce staré lidské pravidlo: když nejsi s námi, nejsi ani proti nám. Právě křesťanští lidé ctí jiné zákony, než je třídní boj, který byl vždy prvním bodem komunistické strany. Věřící člověk nemá nepřátele, protože je učen k toleranci a pochopení druhých. Všechny jejich zákony se odvíjejí od Desatera, a to má do komunistické „morálky“ hodně daleko. Zejména příkázání týkající se krádeže majetku, křivého svědectví a zákazu zabití byla pro KSČ úplně cizí.

Ze všech nejvíce byla tato zášť namířena proti katolické církvi. Proč? Protože byla ze všech nejpočetnější a pro komunismus představovala největšího autoritativního rivala. Její výborná organizace, hierarchie a disciplína vedly ke snaze o její rozčlenění a roztřídění. Komunisté se snažili zbavit kohorty o 2900 řeholnicích a 12000 řeholnic tím, že je rozdělí na „pokrokové“, „nevyhraněné“ a „reakční“. Tím napadnout jejich disciplinovanost. Třetím důvodem byla skutečnost, že katolická církev neměla své ústředí v Československu, ale v Římě. To pro komunisty představovalo „nepřátelské území, od kterého je třeba české katolíky odtrhnout. Také to byla pouze katolická církev, která vyjádřila svůj nesouhlas k legitimitě režimu po únoru 1948. Tou hlavní okolností však byla platnost dvojího práva, církevního a státního. Komunisté nemohli snést, že by se dělili o moc s církví na jednom území, které brali za své vlastní. Nebyli první vládcí v historii, kteří se pokusili získat církevní moc pod moc vlastní.³⁰

Předchozím úryvkem jsem se snažil uzavřít kapitolu, jež měla reflektovat vztah katolické církve a komunistického režimu v letech 1946 - 1951.

³⁰ Srov. Václav Vaško, *Dům na skále I*, Praha 2004, s. 211.

4. Časopis Charita v letech 1946-1951

4.1 Uvedení do problematiky

Jak již bylo řečeno v úvodní části, ve čtvrté kapitole bych se chtěl úžeji věnovat tématu bakalářské práce. Chtěl bych popsat vývoj a proměny časopisu Charita v letech 1946-1951. Budu pomoci jednotlivých článků vybraných z dvoutýdeníku *Charita, časopis pro sociální a zdravotní práci* (dále jen Charita). Popsání tohoto „vývoje“ do zanedbatelné míry ukazuje postavení a názory instituce, která časopis vydávala, tj. České katolické charity.

V roce 1946 založila Česká katolická charita časopis Charita jako oslavnou reakci na ukončení války v Čechách i v Evropě a také jako oslavu víry v Boha, pomoci bližnímu a jiné dobročinné úkoly lidí. V tiráži měl v roce svého počátku napsáno: „*CHARITA, časopis pro sociální a zdravotní práci, dvoutýdeník (kromě prázdnin), vydavatel: Ústředí svazů katolické Charity, Praha, vedoucí redaktor kanovník Antonín Stríž, odpovědný redaktor dr. František Kolman.*“³¹

Redaktoři ukončili vedení časopisu v roce 1951. Na následujících stranách se pokusím prostřednictvím jednotlivých článků poukázat na změnu tematiky periodika, kterou v průběhu 6 let své existence prošlo. V předchozích částech práce byla podrobně uvedena fakta, která reflektovala nejdříve politickou situaci ve světě v poválečných letech a poté církevně politický stav v Československu. Bylo pro mne nezbytné tyto události uvést, neboť bez nich bych neměl potřebné souvislosti mezi tvůrci Charity a jiných v té době činných orgánů. Vybral jsem vždy jeden nebo dva nejzajímavější články za každý ročník. Ještě předtím však musím uvést jakýsi začátek, ve kterém zohledním, jak byl tisk tehdy uzpůsoben.

Mezi vůbec první opatření úřadů, která komunisté po únoru 1948 podnikli, bylo zakázání jakékoli katolické literatury. Při těchto opatřeních komunisté prozatím „zapomněli“ na několik méně významných časopisů. Aby komunisté nahradili katolická periodika a církevní věstníky, začali vydávat příležitostně cyklostylované příписy, jakými byly dopisy

³¹ Václav Vaško, *Neumlčená II*, s. 189., *Charita, časopis pro sociální a zdravotní práci*, ročník I, číslo 1, Praha 23.1.1946.

konsistoře a také biskupského ordinariátu. Byl to způsob, jak bylo možné duchovní informovat o nových událostech v oblasti církevní a správní.³²

Mezi několika časopisy, které ještě v té době neukončily svou činnost, byl časopis Charita. Komunisté s ním měli zatím jiné plány.

4.2 Lidé ovlivňující chod časopisu

Na časopis mělo kromě proměn doby velký vliv vedení Katolické charity. Jeho ředitelé určovali či dohlíželi na jeho směřování. Rád bych nyní proto uvedl něco bližšího o vedoucích osobnostech Charity, kteří měli vliv na chod časopisu. Jde mi pouze o ty, kdo tuto funkci plnili (byli činní) v letech 1946 - 1951. Byli jimi Eduard Oliva, Jan Mára a svým způsobem i Josef František Fiala.

Eduard Oliva se v roce 1948 stal jedním z členů KSČ. Vzhledem k nepříznivému zdravotnímu stavu se v roce 1949 vzdal ředitelské funkce v Charitě. V roce 1950 se stal jedním z předních členů Mírového hnutí katolického duchovenstva, což byla jedna z prorežimních činností. Ještě téhož roku byl zvolen generálním vikářem litoměřické diecéze. Do této funkce byl zvolen Státním úřadem pro věci církevní.³³

Své názory ukázal zejména v článcích *Vykrádá se katolická charita* a *Katolický kněz v čele hnutí obránců míru*. Už z názvů je patrný obrat v myšlení. Zatímco článek z roku 1946 vypovídá pravdivě o postavení katolické charity v prvním roce poválečného Československa, ten z roku 1950 je snahou zalíbit se socialistickému zřízení. O Eduardu Olivovi se mi nepodařilo najít jiný zdroj, než ten internetový. Ze zdroje, jenž jsem o Eduardovi Olivovi našel, vyplývá fakt, že to byl člověk, jenž se netajil sympatiemi ke komunistickému zřízení. Po Eduardu Olivovi se ředitelem Charity stal Jan Mára.

Jan Mára byl vysvěcen na kněze v roce 1938. Deset let poté se stal jedním z čelních představitelů tzv. vlasteneckých kněží. Téhož roku se v Praze stal šéfredaktorem Katolických novin. V roce 1949 byl pro svou propagandistickou činnost exkomunikován arcibiskupem Beranem. Když tehdy Eduard Oliva rezignoval na post ředitele charity, byl to právě Jan Mára,

³² Srov. Jan Paulas, *Katolické noviny v době nesvobody*, Katolický týdeník 01/2008, dostupné na www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=5673, cit. 31.1.2012. Srov. Martin WEIS, *Katolická církev ve světle Věstníku katolického duchovenstva*. Studia theologica ST43 XIII:1 (jaro 2011), s. 83.

³³ Srov. Jaroslav Macek: *Biskupství litoměřické*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní vydří 2005, ISBN 80-7192-978-6, s. 144.

kdo za něj převzal činnost. Stejně jako Eduard Oliva se zúčastnil Mírového hnutí katolického duchovenstva. Ve funkci ředitele charity setrval až do roku 1989.

Od Jana Máry jsem žádný článek neuvedl, přestože i on psal některé své myšlenky, a to hlavně v roce 1951 (hned v prvním čísle toho roku). I on byl členem komunistické strany, která mu víceméně umožnila, aby se ujal ředitelské funkce charity.³⁴

Mezi dalšími duchovními, kteří dostali v Charitě vůdčí postavení, byl Josef František Fiala. Stejně jako Eduard Oliva a Jan Mára se po roce 1948 stal jedním z „vlasteneckých kněží“. Josef František Fiala byl jedním z oněch kněží, jenž se po únoru 1948 přihlásili ke komunistické straně a rovněž byl dosazen do funkce státního správce Charity. Díky své účasti na některých prorežimních akcích a také díky své podpoře hnutí vlasteneckých kněží byl v létě roku 1949 exkomunikován. Téhož roku požádal o omluvu u arcibiskupa Berana a emigroval do Holandska.³⁵

4.3 Rok 1946

V roce 1946 byl časopis téměř celý zaměřen na témata související s katolickou církví či sociálně-charitativní činností, kterou provozovala v tom roce. Vyšlo mnoho zajímavých článků, které se zabíraly nejrůznějšími věcmi. V tomto roce ještě nebylo ani památky po prorežimních tématech. Jak ukazuje následující článek, časopis se nejdříve snažil čtenářům objasnit, co charita je a jaké postavení představuje ve společnosti. V článku nazvaném "Co je Charita?", který byl uveden na vůbec prvních stránkách prvního čísla řešil autor otázku všech důležitých informací, které je důležité vědět o charitě a jejím poslání.

Autor se ptá, co vlastně je charita. Odkud se zde vzala a jaké je její poslání? Lidé neznalí charity mohou na tuto otázku odpovědět více než jedním způsobem. Někteří si totiž asi myslí, že charitu dobře znají. Samozřejmě znají vedoucí a také vědí, kde je jejich kancelář. Rovněž také znají personál, jenž tvoří například charitní ošetřovatelky, charitní pracovníky, charitní důvěrníky a také všechny možné instituce spadající pod charitní činnost (např. ozdravovny, ústavy...). Vědí, že tyto instituce a jejich pracovníci poskytují služby potřebným, a to nejen ve formě finanční, ale též v poskytnutí ošacení, léků a stravy. Díky těmto znalostem

³⁴ Blíže informace se mi zatím nepodařilo zjistit, srov. *Jan Mára*, dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Jan_M%C3%A1ra, cit. 13.2.2012, akt. 28.2.2012.

³⁵ Srov. Jiří Hanuš, *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, ISBN 80-7325-029-2, s. 38.

si myslí, že charitu znají a ví, co od ní mohou očekávat a jak se k ní chovat. To ovšem není všechno, co definuje charitu. Všechny tyto instituce a finanční prostředky nejsou nic jiného, než výsledky charity. Takže co vlastně je charita? Pod českým názvem si většinou představíme „milosrdnou lásku“. To je také důvodem, proč bylo slovo *charitas* převzato do všech jazyků na světě a přitom ho není třeba překládat. Jednotlivé kultury si toto slovo již upravily podle svého.

Označení „charita“ může být definováno jako náplň citů, dobrotivých myšlenek a činů, které vychází z bohatého dobra člověka. Toto dobro je nekonečné stejně jako výsledky působení, které přináší. V takovém případě se stává, že ani lidé, kteří plní poslání charity svou dobročinnou činností si toho nejsou vědomi. Můžeme například říct, že charita představuje vyšší stupeň lásky. Takovým označením jsme řekli mnoho, avšak není tím vše vyjádřeno. Láska je termín, který se používá v různých rovinách citů a směřuje k vyšším cílům. Tyto cíle mohou být velice ušlechtilé či méně ušlechtilé. Charita však nečerpá svou lásku pouze z lidské lásky. To by bylo zužující označení. Charita čerpá lásku z Boha. Láska od Boha nám byla dána a je „hnacím motorem“ víry každého křesťana, jenž v tuto lásku věří a naplňuje jí. Na konci je vztah lásky a Boha uveden v úryvku z evangelia Jana (Bůh je láska).³⁶

Už v roce 1946 se autoři zabývali tehdejšími politickými záležitostmi. Projevovali však neutrální postoj k jednotlivým politickým režimům. Pouze poukazovali na možné nebezpečí, jímž byla v té době hrozba další války. V následujícím článku od doktora Josefa Krlína s názvem "Bez křesťanství by byl mír ve světě nemožný" řeší otázku souvislosti míru a křesťanství:

„V poslední době stává se středem pozornosti světa atomová puma a atomová energie. Největší současní státníci se radí, jak spoutat úžasnou energii a dokázat, aby se nestala v budoucnosti nástrojem ničení, nýbrž aby se proměnila v nástroj dobra a blaha pro lidskou společnost. Vyhlídky, které stavějí před náš duchovní zrak diplomaté a generálové, nutí skutečně k zamyšlení. Jeden z nich, generál Arnold, mluvil nedávno ve své zprávě o letadlech, létajících bez pilotů rychlostí dvakrát převyšující rychlost zvuku, z nichž budou padat v příští válce s výše mnoha tisíc metrů pumy na bezbranné lidstvo. "V 2", vystřelované do stratosféry rychlostí 5000 km za hodinu, budou rozsévat zkázu u nepřítele. Opravdu jest se čeho obávat, neboť potopě železa a ohně, již by byl zaplaven svět, by uniklo jen málo tvorů.

³⁶Charita, ročník I, číslo 1, s. 3- 4.

Státníci a duchovní vůdcové národů, vědomi si této možné katastrofy, se snaží tak zorganizovati svět, aby nikdy nedošlo k válce, v níž by se mohla tato energie plně rozvinout a rozzuřit. Téhož dne, kdy byla vydána zpráva generála Arnolda, mluvil ve washingtonské sněmovně předseda Velké Británie Attlee, a ve své řeči uvedl, jak jedině lze zaručiti světový mír, a jak jedině lze předejíti ohromnému neštěstí a smrti lidstva. "Anglie a Amerika mají stejnou úctu k legální moci, stejně chápou demokracii a svobodu a vyznávají tytéž mravní zásady, na nichž spočívá civilizace. Vědecké objevy napomáhají k mravnímu pokroku. Ale hlavní naší společnou povinností dnes jest přesvědčit svět, dříve než bude pozdě, že naše civilizace může žít jedině tehdy, když přijme křesťanské zásady v mezinárodních vztazích, stejně jako v životě národním." A neuposlechne-li lidstvo slov Attleho, jež před ním v jiné obměně, ale ve stejném duchu proslovili i Roosevelt, Truman, de Gaulle a jiní velcí státníci této doby, nepřijme-li křesťanské principy za základ nového řádu, nezachrání mír a nezabrání zkáze. Lidstvo samo zničilo a rozbořilo "město Boží", ono samo je musí znovu postavit."³⁷

Oba články jsou zajímavé především rozdílem v duchu, kterým jsou napsány. Zatímco první o "definici" charity působí jako oslava dobročinnosti, druhý už uvádí jakési varování před dalšími válkami a co je nutné, aby se jim předešlo. Jak bude uvedeno dále, časopis se dále zajímal o církevně-politické klima.

4.4 Rok 1947

V roce 1947 časopis pokračoval v činnosti, která se od minulého roku téměř nezměnila. Reflektovala církevně-politické události a sociálně-zdravotní činnost bez vyjádřených sympatií k jakémukoli politickému zřízení, přestože již v té době se komunistické straně jevila vize budoucí vlády. V článku "Vykrádá se katolická charita" zmiňuje Eduard Oliva neochotu státní správy dostatečně informovat veřejnost o záslužných činech katolické charity. V tomto bodě s tehdejším ředitelem charity ještě souhlasím. V té době ještě nebyl členem komunistické strany a měl názory, které mohly katolické charitě prospívat.

Autor se na začátku táže čtenáře, zda ho překvapuje nadpis, který otevřeně kritizuje stav katolické Charity. Činí tak přímo v časopise, který je pro katolickou Charitu určen. Prý je Charita již téměř dva roky soustavně okrádána. Touto krádeží jsou míněny zásluhy, které

³⁷ Charita, ročník I, číslo 1, s. 8-9.

vykonala v českém národě. Tyto zásluhy si pracně vydobyla. Jako důkaz těchto tvrzení je uvedeno následující: Katolická Charita v Praze byla vůbec první organizací, jež dokázala poskytnout pomoc pro osvobozené vězně, kteří procházeli Prahou. Tuto pomoc dokázala zorganizovat dříve než úřady veřejné. Tento úkol připravovala ještě v době nacistické okupace. Tedy v době možného vyzrazení příprav, které by organizátorům přineslo smrt. V případě prozrazení by byl možný i zánik katolické Charity jako pevné organizace. Jsou to tyto záslužné činy, které jsou soustavně opomíjeny. Díky Bohu nezapomenuli ti, jimž nejvíce prospěla, zejména pak vězni ze spřátelených zemí. Poválečné akce, které nespádají do katolické Charity, jsou zmiňovány právem a je jim věnováno velké uznání. Avšak dobročinná práce Charity jako bylo poskytnutí desítek vagonů potravin, šatů a léků spoluobčanům není uváděna na veřejnost. Ani fakt, že tato činnost byla umožněna díky darům pomocné služby národního výboru amerických katolíků. Katolická Charita poskytuje mnoho informací a zpráv o těchto činnostech, avšak jsou seřazeny tak, aby v nich nebyla uvedena jako účastník.

V tisku se píše o záslužných činech, ale už se nepíše, že to byly činy katolické Charity. Autor tímto chtěl uvést několik příkladů, které mají dokázat, že katolická Charita je okrádána o zásluhy, které jí právoplatně patří. Akce, jež Charita organizuje ve prospěch potřebných, mají tak velký význam, že je tisk nemůže ignorovat. Tím by totiž uváděl jen půl pravdy o událostech v českém státě, jejíž součástí je i Katolická Charita. Za hlavní věc však považuje radost a ocenění těch, jimž byla nápomocná, neboť ti její zásluhy vidí nejlépe. Charitativní pracovníci se mohou radovat z faktu, že jejich práce není marná. Svou dobročinností pomáhají státu a činí tak z Boží vůle.³⁸

Následující článek zmiňuje řeč Svatého Otce a ta je uváděna v souvislosti s návštěvou českého a slovenského arcibiskupa, jehož osobně navštívili v témže roce. Arcibiskup Beran Otce ujišťoval o náboženské svobodě a oddanosti církvi viz. strana 12. Myslím, že to bylo právě tehdy, když papež Pius XII. vyjádřil svůj neklid nad stoupajícím počtem kněží, kteří se hlásili ke komunistickému zřízení. Toto vyjádření bylo uvedeno v článku Jana Kryštofa, jenž měl název "Jste Připraveni?".

„Svatý Otec v rozhlasové řeči 7. září t.r. volá ke všem katolíkům, kteří chtějí žít s Církví a v ní, naléhavá slova: "Jste připraveni?" a naznačuje úkoly, jež s důrazem volají po splnění. Podle prvních došlých zpráv jsou to:

1. Boj proti náboženské lhostejnosti

³⁸ Charita, ročník II, číslo 13, s. 3.

2. Svěcení neděl a svátků

3. Zajistit blaho rodiny a matky obrannou křesťanské výchovy

4. Usilovat o sociální spravedlnost

5. Vnést do lidské společnosti znovu zásady věrnosti, čestnosti a poctivosti.

Katolické Charity se bezprostředně dotýkají otázky náboženské lhostejnosti a otázky rodiny. Katolické Charitě musí záležet na náboženské věrnosti jejích pracovníků a spolupracovníků, o tom není pochyby. Kdyby tomu kdy v budoucnosti nebylo, stala by se Charita ne živým organismem lásky, nýbrž automatem, do něhož se vhodí poukázka a vyletí chlebiček. Nevedla-li by charitního pracovníka láska ke Kristu, buď by nedělal charitu, nebo by ji dělal jen pokud by musil, nebo by ji dělal jen pro svůj zisk a slávu. Kdo by z neznalosti žádal po Charitě, aby se vzdala své pečeti katolicity, žádal by, aby se vzdala své dynamiky. Kdo by chtěl, aby to živé tělo Charity bylo živeno barevnou vodou náboženské lhostejnosti místo krví víry, ochuzoval by chudé a trpící o nesčetné pracovníky, o dobré skutky, o mimořádnou péči, o hodiny přesčas a jiné oběti, pro něž státní rozpočet nemůže mít úhrady. To by tedy nezaujatému mohlo být jasné. Doufejme, že tentokrát mimořádně naléhavá výzva svatého Otce nalezne všude silnou ozvěnu, neboť lidstvo cítí, že se připozdívá. Bída naučí člověka pokorně prosit o pomoc. Kdo se nestydí přiznat svou nevědomost nebo tápání, ten jistě najde pomocníka, který ho dovede k čistým zdrojům božské pravdy."³⁹

V předchozím článku ještě není jediná stopa po nějaké propagandě. Naopak je to článek, který v podstatě varuje před možným nebezpečím manipulace, která se Charitě nesmí stát, jinak už nebude pro lidi. Úkoly, jenž Svatý Otec ukládá, jsou velice podobné těm, které byly později opakovaně žádány ze strany biskupů, když hájili svou věc před stranickými funkcionáři.

4.5 Rok 1948

Předtím, než uvedu články z roku 1948, chci napsat zajímavou informaci, již jsem našel rovněž v knize Václava Vaška (Neumlčená II). Týká se jednoho z prvních zásahů do vedení katolické Charity ze strany socialistického režimu. Změny v řízení Charity se projeví tím, že byla zavedena „Národní správa v Charitě“.

³⁹ Charita, ročník II, číslo 15, s. 6.

Ministerstvo sociální péče zavedlo v dubnu 1948 Národní správu do ústředí Svazu katolické Charity. Tato správa byla tvořena páterem Fialou, kladenským děkanem Josefem Kloučkem a ministrem Plojharem. Všichni tři členové bezvýhradně spolupracovali s novým režimem. Ministerstvo toto rozhodnutí odůvodnilo prvně snahou pomoci Charitě, neboť její ústředí doposud nemělo dostačující množství vlastních sil, prostřednictvím kterých by plnila své úkoly. Těmito úkoly byla myšlena zejména činnost v duchu lidové demokracie. Národní správě bylo umožněno, aby do jednotlivých institucí Charity začala dosazovat vlastní zmocněnce. Internunciatura protestovala proti dosazení národní správy poprvé na jaře 1948. V těchto protestech byla žádost o zrušení opatření proti Svazu katolické Charity, protože omezuje církevní práva při vykonávání charitativních činností. Protest internunciatury byl z části úspěšný, neboť z některých charitativních ústavů a katolických nemocnic byla národní správa odvolána. Bylo to potvrzeno příkazem ministerstvem vnitra, jenž byl dán okresním, zemským a místním výborům: "Výbory se měly zdržet jakýchkoli zásahů, které by narušovaly činnosti Ústředí svazů katolické Charity v Československu. Nadále měly umožňovat pokračování Charity v činnostech zdravotních a sociálních. Charita má svůj základ v církvi a ten má být respektován".⁴⁰

Páter Fiala vedení charity brzy opustil, jak jsem uvedl v části 4.2, takže jemu by neměl být připisován velký podíl na proměně časopisu. Nicméně i Václav Vaško ho uvedl hned vedle Josefa Plojgara, takže určitý vliv měl, přestože jen po velmi krátkou dobu.

Do jaké míry byl základ charity respektován, bude uvedeno dále. Už teď mohu říci, že v roce 1948 tomu tak bylo. Události z dubna 1948 zmiňovalo květnové číslo, neboť se v něm objevil článek nazvaný "Zemskému národnímu výboru v Brně":

„Jelikož docházejí stížnosti, že v zemi Moravskoslezské zasahují okresní národní výbory, případně místní národní výbory a také akční výbory Národní Fronty rušivě do činnosti okresních odboček Katolické Charity, resp. jejich ústavů, žádá ministerstvo sociální péče, aby bylo okamžitě upuštěno ode všech zásahů podřízených orgánů do kompetence Ústředí svazů Katolické Charity a jejich ústavů v zemi Moravskoslezské. Jedině národní Ústředí svazů katolické Charity, kterou zavedlo ministerstvo sociální péče..., jejíž kompetence se vztahují na všechny složky Katolické Charity i v zemi Moravskoslezské, jest oprávněna kontrolovat jejich činnost a dohlížet na jejich hospodaření. Toto naše stanovisko budiž

⁴⁰ Srov. Václav Vaško, *Neumlčená II*, s. 46 – 47.

intimováno všem podřízeným národním výborům a exposituře zemského národního výboru v Ostravě."⁴¹

Z roku 1948 už jsem žádný další článek nevypisoval. Na první pohled se skutečně zdá, že Charita si jako periodikum zachová svou tvář a zůstane tematikou v „neutrálních vodách“. Bohužel se tak nestalo a již v následujícím roce se pomalu začaly vynořovat články, jenž měly hlásat oslavu komunismu.

4.6 Rok 1949

V roce 1949 se začala změna časopisu pozvolna projevovat zejména, co se týká většího množství proletářské tematiky. Jako doklad tohoto tvrzení zde uvádím dva články, z nichž jeden již svým názvem naznačuje, jakým směrem se magazín bude ubírat. V témže roce začaly podobné články přibývat a pomalu vytlačovat ty z církevními událostmi. Nicméně stále byla témata, která měla politicky neutrální postoj. Takový byl článek doktora F. Fialy nazvaný "Za mír".

V tomto článku autor v postatě navázal na otázku světového míru, jež byla probírána již v roce 1946. Podobně jako článek "Bez křesťanství by byl mír ve světě nemožný" se i tento obejde bez kritiky západního společenství a pouze upozorňuje na možnou hrozbu v podobě užívání jaderných zbraní. Válka, která by znamenala další útoky jaderných měst, by znamenala ještě větší zkázu než válka předešlá, a proto autor apeluje na všechny věřící, aby se modlili za posilování a udržování světového míru. Mír je přece jedním z ústředních témat Ježíšova učení.⁴²

Proměna ještě nebyla nějak výrazná, a tak i následující článek ještě nemohu označit za čistě proletářský. Komunisté si v tomto směru počínali jako tichošlápci. Stačí si přečíst článek nazvaný "Ruský profesor o zhoubném vlivu rozvodů", ve kterém autor uvádí názory odborníků z Ruska. Samozřejmě na tom ještě není nic podezřelého, ale je to začátek nového směru.

"V sále polytechniky v Moskvě přednášel prof. Kolbanovský na téma "Láska a manželství v SSSR". Zdůraznil, že rozvodové právo v Rusku doznalo r. 1944 zostření a zároveň zvláštní komise, pracující na manželském právu, má ještě více omezit rozvody. Přednášející hovořil o zhoubném vlivu rozvodu rodičů na duševní stav dítěte a tvrdil, že

⁴¹ Charita, ročník III, číslo 9, s. 3.

⁴² Srov. Charita, ročník IV, číslo 9-10, s. 5 - 7.

"tvoření polosirotků žijícími rodiči je zločinná ničemnost". Normální rodinný život je zdravý, ale všechno vykojení a chaos na tomto poli má jediný následek - degeneraci. Ideje volné lásky jsou primitivní a bezcenné a dlužno je co nejrozhodněji potírat.

Prof. Kolbanovský dále porážel názor, že rodina je buržoasním ustanovením a že o výchovu dětí se má starat stát.... Od 1. ledna t. r. pokládá polský zákon manželství za sociální instituci trvalého rázu a povoluje jeho rozloučení jen tehdy, zjistí-li soud, že jsou zde dostatečně vážné důvody.

Nejen charitní pracovník, nejen věřící křesťan, ale každý člověk dobré vůle musí plně souhlasit s názory ruského profesora na nedílnost rodiny a vítat polský zákon o manželství."⁴³

Nyní následují články z posledních dvou let časopisu, kdy se tematika pomalu, ale jistě stávala spíše budovatelskou než sociálně-křesťanskou. Na přelomu let 1949 a 1950 došlo též ke změnám ve vedení časopisu. Vedoucího redaktora Pavla Stříže vystřídala B. Svobodová. Snad právě v té době se časopis začal více přibližovat té formě, kterou chtěli komunisté. I někteří autoři změnili své názory. Jedním z nich byl i Eduard Oliva.

4.7 Rok 1950

Zatímco v předešlých letech se časopis skutečně zajímal převážně o církevně-charitativní věci, v roce 1950 nastal značný obrat. V tomto roce už nebyly skrývány sympatie ke komunistům. Stále přibývaly články, které už svým názvem připomínají v jaké době byly napsány. Myslím, že to byla právě léta 1950 - 1953, kdy zde vládnul ten nejtvrďší komunismus, který měl prsty snad úplně ve všem, čeho se dotknul. V předešlých letech se také objevovala témata, která možná mohla působit trochu prorežimně, ale byl to právě rok 1950, kdy se situace stala vážnou. Důkazem je následující článek nazvaný "Práce je požehnáním", jenž napsal autor jménem Pavel Martin. Vybrat si ty části Nového zákona, které se straně "hodily do krámu", bylo do té doby neobvyklé.

„Letošní 1. máj bude jistě velkou manifestací všeho československého lidu a vyznáním vůle celého národa, který usiluje o lepší budoucnost svých dětí. Při této příležitosti bude proklamováno v 46 heslech, jež vydala Národní fronta, úsilí československého lidu vybudovat si svoji republiku v opravdu šťastný stát. Pro nás, věřící katolíky, je první máj a každý závazek ve prospěch budovatelského úsilí samozřejmostí, protože každý katolík si je vědom, že práce je pro člověka požehnáním a úspěšná práce pro celek a obecné blaho naší republiky a jejich

⁴³ Charita, ročník IV, číslo 9-10, s. 10.

občanů je nejčestnějším závazkem a vyznamenáním. Podívejme se dnes na práci s hlediska božských přikázání a Kristova učení a poznáme, že práce není trestem za hřích, ale příkazem samého Stvořitele, který člověka stvořil nikoli pro lenošení, ale především pro práci. Už na počátku první knihy Mojžíšovy čteme, že Bůh postavil člověka do zahrady rozkoše, aby ji vzdělával a opatroval (Gen. 2,15), a Bůh požehnal prvním lidem: Naplňte zemi a podmaňte ji! (Gen. 1,28). První výzva k člověku je výzva k práci. V pracujícím člověku je projevena vůle Boží člověka zdokonalovat. V každém dobrém a úspěšném lidském počínání musíme především spatřovat odlesk Boha Stvořitele. Práci požehnal i Ježíš Kristus svým příkladem. Do 30 let svého života žil v dílně Josefově v Nazaretě, pilně pracoval a tehdejší lidé znali ho pouze jako syna tesaře z Nazareta. Když vystoupil veřejně, věnoval se především pracujícím třídám. Řekl o sobě : Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, ale aby sám sloužil. Poctivá a svědomitá práce, na kterou má v našem státě každý právo a je za svůj výkon dobře odměněn, je opravdu požehnáním. Nehledě k tomu, že i Ježíš Kristus o dobré a poctivé práci řekl svoje památná slova: Dobře, služebníku dobrý a věrný. Poněvadž si byl nad málem věrný, nad mnohým tě ustanovím. Vejdí v radost svého Pána. (Mat. 25,23.)⁴⁴

Když už byl v jednom čísle vydán článek, ve kterém byl Ježíš v podstatě vyobrazen jako vzor dělníka, bylo jen otázkou, kdy se autoři opřou i do západního světa, kde "zlí kapitalisté" ožebračují dělníky. Přesně to totiž bylo v tehdejší době na denním pořádku. V článku "Běda vám, bohatí" autor Josef Vlastimil ostře kritizuje západní kulturu, kde údajně bohatí hledí jen na své bohatství a chudí nezaměstnaní se krčí v chatrčích bez jakékoli pomoci.

Autor zmiňuje otázku chudoby, hladu a nezaměstnanosti mnoha lidí ve světě západních velkoměst. Tvrdí, že v těchto městech mnoho chudých umírá, zatímco jejich bohatší spoluobčané pořádají velké hostiny ve velkých hotelech. Říká, že tak činí, zatímco americká armáda vraždí ženy a děti v Koreji. Tak je prý řešena sociální otázka na západě, která už hýbe celým světem.

Dále je uvedeno učení Kristovo a zejména pak jeho souzení bohatých. Z náboženského hlediska je prý správné nazývat Ježíše "prvním socialistou", načež je uveden úryvek z Bible, kdy Ježíš praví, že do království Božího nikdy nevstoupí ti, kdo hromadí bohatství.

Tuto výpověď si následně autor vykládá jako bédování na boháče, kteří nehledí na blaho svých dělníků. Ti bohatí, kteří neposkytují pracujícím ani kus obživy a sami jen hodují.

⁴⁴ Charita, ročník V, číslo 4, s. 18.

Dle autora se nesmí zapomínat na fakt, že nejvíce církev doplácela, když se neřešila otázka majetku, kterou připomínal sám Kristus. Listy církevních dějin, které byly svým obsahem nejsmutnější, byly psány právě v době, kdy církevní lidé zapomínali na Slova Ježíše o špatném příkladu bohatých lidí ("běda vám bohatí!").

Na západě je mnoho chudáků, kteří mají přístřeší pouze v dřevěných boudách. Jsou to ubožáci nemající ani lékařskou péči, ani dostačující ošacení. Rovněž postrádají podporu a soucit vyšších vrstev. Lidé těchto vrstev hledí pouze na peněžní kapitál a už si nevšímají lidských životů, které jsou přednější než pěst plná dolarů. To samo o sobě nestačí, a tak se tito kořistníci schovávají za evangelium jako za zástěnu (pozn.: tohle přirovnání jsem tak trochu nepochopil). Autor si chválí život v Československu, neboť zde údajně nejsou chudí ani hladovějící. Nikdo netrpí nezaměstnaností. Za tuto skutečnost děkuje Bohu a pracujícím lidem. Zejména pochvalně se pak zmiňuje o vládě, která tento pozitivní stav zajišťuje a o své lidi se velkoryse stará. Pracovat a žít s radostí je heslem doby. Autor nezapomíná ani na zmínku o Sovětském svazu, který má být vzorem.

Nauka Ježíše Krista, jejímž jádrem je láska k bližnímu, bude pomáhat všem lidem, kteří chtějí žít a pracovat v míru.⁴⁵

Někdo by mohl říci, že je to pouze jeden článek, že ještě nemusí nic vážného znamenat. Vím, že se časopis i v těchto letech věnoval tématům, která mají svým způsobem sociální cíl, avšak vedle těchto článků bylo čím dál více článků, které se doslova podbízejí totalitnímu zřízení a zejména SSSR. Byl to velký obrat oproti předcházejícím létům, kdy se propagandistická témata objevovala jen zřídka. Snad aby nevzbuzovala podezření.

Je velice hezké, že předchozí článek končí slovy o lásce k bližnímu a životu v míru. Ještě předtím je však zmíněn Sovětský svaz jako vzor ukázkové společnosti. Je zde řeč o Sovětském svazu za vlády Josifa Stalina. V roce 1950 ještě mnoho lidu zaplatilo životem za označení "nepřítel lidu" (oblíbená žaloba Stalina a jeho věrných poskoků pro všední sovětské soudruhy). Je mi líto, ale na Západě se nepopravovalo za takových podmínek.

Teď už přejdu ke dvěma článkům z posledního (6. ročníku) časopisu, který začal být čím dál více prorežimní. Samozřejmě, že ještě pořád byla zachována témata opírající se o sociální práci a církev, ale články poplatné režimu ve stejné míře přibývaly a již se nepotřebovaly za něčím schovávat. Změnil se též podnázev, kdy zdravotní činnost nahradila ústavnost. Budou uvedeny články z prvního a posledního čísla:

⁴⁵ Srov. *Charita*, ročník V, číslo 8, s. 5.

4.8 Rok 1951

V roce 1951 časopis pokračoval v obdobných tématech jako rok předtím. Jen opět přibylo několik článků, které jsou opravdu zcela mimo rámec církve. Snad nejlépe to vystihuje následující titulěk "Katolický kněz v čele hnutí obránců míru". Samozřejmě je myšlen mír socialistický, který je ohrožován zlými kapitalisty ze západu. Bylo to jedno z mnoha děl roku 1951, která rozebírala problematiku války v Koreji. Autorem je duchovní Eduard Oliva, který v podstatě chválí komunistický režim, čímž popírá svoji víru. Kněží jsou samozřejmě svobodně smýšlející jako každý jiný, a tak mohou projevovat sympatie k jakékoli politice. To však trochu popírají svou vlastní profesi, kterou má být v první řadě duchovní.

Autor Oliva mluví o práci lidu v Československu. Touto prací všichni usilují o budování socialismu. Je to podle něj právě tento lid, který dokazuje, že bojuje a hájí světový mír. Lid Československa se hrdě hlásí k Sovětskému svazu, který pro ně představuje vůdce milionového "tábora míru". Pro zachování tohoto míru jsou lidé ochotni přinést ty největší oběti a dokazují to svými činy. Posílení a udržení míru není pouze věcí pracujících lidu, ale rovněž vlasteneckých kněží katolické církve. Vlastenečtí kněží to berou jako svou povinnost a jdou s pracujícími lidmi ruku v ruce. Současně berou jako svou povinnost mluvit ke všem podněcovatelům, kteří se chystají na novou světovou válku a rovněž mluví o míru. Jejich mír však není spravedlivý a není to mír, o který by českoslovenští katoličtí kněží stáli. Tímto mírem autor myslí ten kapitalistický, který je podle něj vybudován na zemích zničených bombovými útoky. Rovněž je to prý mír postavený na tisících mrtvých a též otrocích, kteří trpí pod tíhou kolonializmu. Jako příklad kapitalistického (západního) míru je uveden válečný konflikt v Koreji. Autor věří, že za mír se budou nejen modlit, ale i pracovat pod vedením Klementa Gottwalda. Každý se má modlit, jak nejlépe dovede.⁴⁶

Autor Eduard Oliva ve stejné době již neplnil funkci ředitele charity a tak se velice odklonil od svých názorů, jež do časopisu psal ještě v roce 1946. Již v části 4.2 Vedení charity jsem uvedl fakt, že byl od roku 1948 členem komunistické strany stejně jako jeho nástupce ve funkci ředitele charity Jan Mára. I Jan Mára měl v témže čísle velice zajímavý článek (spíše tedy úvodník, protože byl již na titulní straně čísla) týkající se míru, jenž byl také nasáklý komunistickou propagandou.⁴⁷

⁴⁶ Srov. *Charita*, ročník VI, číslo 1, s. 13.

⁴⁷ Srov. *Charita*, ročník VI, číslo 1, titulní strana.

Jak je vidět z předešlých informací (spíše tedy informací o ředitelích charity, jež jsem uvedl v části 4.2), oba vedoucí charity byli zcela poplatní novému totalitnímu režimu, když v roce 1948 přišel. Není potom divu, že se jejich vliv promítl i do charakteristiky časopisu. Zde si mohu odpovědět na druhou otázku. Kdo se podílel na této změně? Samozřejmě ne pouze ředitelé Charity Eduard Oliva a Jan Mára, přestože ti museli mít na vedení časopisu silný vliv, ale i všichni autoři těch témat, která nemají s charitní činností mnoho společného. V této souvislosti mi může někdo kontrovat tvrzením, že světový mír má s charitou mnoho společného. Světový mír bylo přece vděčné téma komunistů i dlouho poté, co časopis ukončil svou činnost. To by se ovšem musel obejít fakt, že komunisté viděli svou ideu světového míru na třídním boji. Světový mír (boj za světový mír, chcete-li) postavený na třídním boji nemá svou váhu.

Článek nazvaný "K Měsíci čs.-sovětského přátelství" je jedním z těch vůbec posledních, co byly v časopise uvedeny. Je to doslova vzorný příklad toho, jak je možné se zlíbit politickým pohlavárům a ujišťovat je o své loajalitě (Na jedné straně jsou kritizováni kapitalističtí vykořisťovatelé ze západu a na straně druhé jsou soudruzi z východu obhajováni jako ten nejlepší možný národ). Myslím, že je to téma, které do církevního časopisu nepatří.

„Stalinští lidé! Jen na ně pomyslíš, hrnou se ti do vědomí a do pera, bezmocného tím, že je nikdy neobsáhne. Stalinští lidé! Jezdili k nám už před válkou a my jsme se tísnili v sálech, kde přednášeli, zpívali, hráli, tančili, Stalinští lidé, mladí lidé, lidé z ocele...

Jednoho z nich jsem zblízka poznal, když nám vyprávěl o své socialistické vlasti, zpíval a hrával na balalajku, pečlivě ukrytou pod svícnem (kde bývá tma), v nedělních odpoledních na terezínské cele. Byl to člověk nejmladšího sovětského pokolení, důstojník Rudé armády, který z fašistického zajetí utíkal nazpátek ke svým, hoch hrdý a jasný. Nijak se nepodobal rozpolceným postavám starých ruských románů, povídek a dramát. Spíše nám připomínal mladého orla, junáka z bohatýrského rodu Ilji Muromce.

Proč všem těmto a milionům jiných sovětských lidí, které neobsáhne poznání jediného člověka ani dosud v celé šířce nevystihla všech spisovatelů a umělců, říkáme - lidé stalinští? Protože pramenem nesmírného heroismu sovětských lidí je reálně cítěný svazek každého člověka se Stalinem. Lidé se prověřují Stalinem a své činy Stalinovými. Stalin se vždy objevuje na jejich cestách a křižovatkách, v nesnadných a těžkých situacích. Sovětský lid vidí ve Stalinovi ztělesnění svých nejvyšších nadějí.⁴⁸

⁴⁸ Charita, ročník VI, č. 10, s. 18 - 19.

Ano, Stalinští lidé. Národ lidí hodný následování aneb takový článek nemá mnoho společného se sociálně-zdravotní tematikou. Zejména ne, pokud se na něj díváme z pohledu dnešní doby. Byl to článek z posledního čísla a vybral jsem ho, protože - s prominutím - „bije do očí nejvíce“. Nevím, proč tak najednou tvůrci přestali časopis vydávat. Můj názor je, že rok 1951 byl tak tvrdý na společensko-politické klima, že už se o jeden časopis málokdo zajímal. Kdybych měl nějak shrnout tvorbu časopisu, pak myslím, že v prvních třech letech své existence se víceméně držel sociální a zdravotní tematiky (včetně občasných připomínek ke státnímu řízení) a posléze do něj začala „prosakovat“ komunistická propaganda stejně jako do všeho jiného. V letech 1950 – 1951 se autoři snažili tvářit, že časopis je o tom, co má napsané v názvu, ale aby si nerozhněvali státníky, prozíravě přidávali témata poplatná režimu (viz například články *Práce je požeháním, Běda vám, bohatí!*). Tato témata se začala objevovat takřka v každém čísle. Nevím jistě, jestli si autoři nechtěli rozhněvat státníky, to je můj osobní názor a nikomu ho nevnucuji, jen mi to přijde jako nejrealističtější možnost. Můj názor není zcela objektivní a může se zdát, že jsem zaujatý a jednostranný. Jako katolík jsem se snažil vybírat ty články, které nejvíce kontrastují a zdají se úplně mimo místo. V době, kdy časopis vznikal, jsem nežil, ale moji příbuzní ano, a tak jsem si jist, že celé komunistické zřízení bylo plné lži a přetvářky, které zakrývaly pravdu o totalitě, která byla jedinou formou politické moci.

Myslím, že si teď mohu zodpovědět na první otázku, kterou jsem si položil již v úvodu této práce. Kdy došlo k proměně časopisu? Tato otázka je poněkud zavádějící. Chtěl jsem jí v podstatě říct: Kdy se časopis začal s velkou vervou zajímat o obhajobu proletářských idejí. V takovém případě to dle mého názoru bylo poprvé v roce 1950. V tomto roce se už autoři netajili svými sympatiemi ke komunistickým propagacím. Časopis se i nadále jmenoval Charita a byly v něm obsaženy články, které s touto institucí (činností) souvisí. Ty však musely udělat místo článkům, které posilovali cítění socialistické země. Jak jinak si vysvětlit přítomnost článků jako byly "K Měsíci čs.-sovětského přátelství" a "Práce je požeháním". Z těchto článků je velice silně cítit pozitivní vztah ke komunismu. Pro mne je to veliký kontrast a pouze to ukazuje fakt, že jakýkoli časopis v tehdejší době se prostě nemohl bez těchto propagand obejít. V opačném případě by byl zrušen.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla snaha zmapovat proces změny katolického časopisu Charita. Abych tohoto cíle dosáhnul, použil jsem metodu přímou a komparativní. Nemohl jsem pouze vzít jednotlivé články a jejich obsah zkoumat pouze pohledem dnešní demokratické společnosti. Tato varianta by přicházela v úvahu, kdyby časopis vycházel nyní. Proto jsem se v prvních částech práce snažil popsat tehdejší společenskou situaci ve světě a poté v tehdejší Československu. Časopis jsem musel brát v kontextu doby, ve které vznikl.

Vzhledem k faktu, že vznikl v prvních letech po konci 2. světové války, časopis odrážel tehdejší společenské klima, jež bylo plně zasaženo nejen válečnými následky v podobě ztrát na životech i majetku, ale i obav z budoucích konfliktů (z možnosti dalšího ozbrojeného konfliktu) a snahou o jejich prevenci. Nejvíce se časopisu dotkl fakt, že již po dvou letech jeho činnosti se v Československu změnil politický režim. Demokracie byla nahrazena totalitou, jež byla plně v duchu Sovětského svazu, který určoval, jakým směrem se mají vydat všechny komunistické země na východě. V témže roce (1948) komunisté podnikli zásah do ústředního vedení Charity se snahou začlenit jí do své sféry vlivu.

Tento fakt přinesl mnoho změn v oblasti témat časopisu, neboť byl vydáván Ústředím svazu katolické Charity.

Z každého roku jsem uvedl jeden či dva nejzajímavější články, jež svým způsobem odrážely tehdejší myšlení charitních pracovníků. Články se měnily v závislosti na letech, ve kterých vznikly, a také dle svých autorů. Největší rozdíl byl mezi tématy z let 1946 a 1950-1951. V roce 1946 ještě nebylo vidu ani slechu po propagandistických citacích a časopis se plně věnoval zdravotně-sociální tématice. Tento stav zůstal takřka nezměněn i v roce 1947. Léta 1948 a 1949 znamenala postupný obrat. Najednou se vedle zdravotně-sociálních článků začaly objevovat takové, které jakoby pochlebovaly komunistům a zejména pak sovětskému zřízení (něco jako SSSR má pravdu...). V letech 1950 a 1951 už se zdálo, že se komunističtí autoři (jímž byli například tehdejší ředitelé Charity Eduard Oliva a Jan Mára) nemusí držet zpátky, a tak se začaly doslova rojit plátky typu: Ježíš byl první socialista a Američani v Koreji vraždí ženy a děti. Témata, která nemají s charitní činností mnoho společného už proto, že jsou propagandisticky zaměřené. Komunismus je v nich vylíčen jako jediná spravedlivá volba vlády a kapitalismus je to největší zlo.

V úvodní části jsem si rovněž zadal konkrétní otázky, které jsem si chtěl prostřednictvím informací o časopisu Charita zodpovědět. Kdy a proč ke změně došlo? Myslím, že ke skutečné změně časopisu došlo až v letech 1950 a 1951. Tato změna byla dána faktem, že vedení Charity patřilo do opatrovnickví komunistů a spíše než sociální věci byly probírány věci týkající se třídního boje mezi Západem a Východem.

Pojetí Charity jako prostředí, kde je vykonávána bliženecká láska k lidem, se komunistům nehodilo do krámu, vždyť za komunismu mají všichni práci, chudoba je vymýcena. Díky tomuto přesvědčení Charita působila spíše na formální stránce, než na čemkoli jiném. To mohlo být pádným důvodem, proč se časopis změnil.

A naposledy: Kdo se na změně podílel? V této chvíli mohu parafrázovat sám sebe, neboť na tuto otázku jsem si zodpověděl v závěrečné části: „Samozřejmě ne pouze ředitelé Charity Eduard Oliva a Jan Mára, přestože ti museli mít na vedení časopisu silný vliv, ale i všichni autoři těch témat, které nemají s charitní činností mnoho společného.“

Je to do značné míry časově uzavřené téma, takže lze provést jen hlubší analýzu a srovnání s dalšími podobnými výzkumy. Zkoumat, jak pokračovala činnost Charity po roce 1951. Časopis Charita je pouze jedním malým příkladem faktu, že komunismus v Československu měl vliv téměř na vše, čeho se dotknul.

Charitní časopis přestal být tím, čím byl na začátku (a čím snad původně autoři zamýšleli). Částečně se zpronevěřil propagandistické mašinérii, jen aby po šesti letech přestal být vydáván. A přesto můžu s klidným srdcem říci, že poslání Charity jako takové přežilo epochu totalitní éry a existuje dodnes.

Použité zdroje

Literatura:

Jiří Hanuš, *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, ISBN 80-7325-029-2.

Karel Kaplan, *Československo v poválečné Evropě*, Karolinum, Praha 2004, ISBN 80-246-0655-0.

Karel Kaplan, *Stát a církev v Československu v letech 1948 – 1953*, Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6.

Karel Kaplan a Pavel Paleček, *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Barrister a Principal, Brno 2001, ISBN 80-8547-75-7.

Kočí V., *K niektorým otázkám reakčnej činnosti východoslovenského kléru v r. 1945 - 1947*, in: Nové obzory (Košice).

Jan a Jan Kuklíkovi, *Dějepis 4: Nejnovější dějiny*, pedagogické nakladatelství, Praha 2005, ISBN 80-7235-175-3.

Jaroslav Macek: *Biskupství litoměřické*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní vydří 2005, ISBN 80-7192-978-6.

Alessandro Mongili, *Stalin a Sovětské impérium*, Levné knihy KMa 2006, ISBN 80-7309-350-2.

Vladimír Nálečka, *Studená válka*, Triton 2003, ISBN 80-7254-327-x.

Jaromír Pavlíček, *Československé dějiny a evropská politika ve 20. Století*, OPTYS, Opava 2008, ISBN 978-80-85819-65-6.

George B. Tindall – David E. Shi, *Dějiny státu USA*, Praha 1994, ISBN 80-7106-088-7.

Václav Vaško, *Dům na skále 1*, Praha 2004, Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-7192-891-7.

Václav Vaško, *Neumlčená I*, ZVON, české katolické nakladatelství, Praha 1990 , ISBN 80-7113-035-4.

Václav Vaško, *Neumlčená II*, ZVON, české katolické nakladatelství, Praha 1990 , ISBN 80-7113-035-4.

Martin WEIS, *Katolická církev ve světle Věstníku katolického duchovenstva*. Studia theologica (jaro 2011).

Martin Weis-Rudolf Svoboda a kol., *Kříž pod rudou hvězdou*, nakladatelství Jih, České Budějovice 2009, ISBN 978-80-86266-30-5.

ak, *Když Pán mluví o událostech*, Katolík, 29.2.1948

Dobový tisk:

Charita, časopis pro sociální a zdravotní práci, ročník I-VI, 1946-1951.

Internetové zdroje:

Akce K: Komunisté za jedinou noc rozprášili katolickou církev, dostupné na www.knihy-a.cz/12155/akce-k-komuniste-za-jedinou-noc-rozprasili-katolickou-cirkev.

Jan Paulas, *Katolické noviny v době nesvobody*, Katolický týdeník 01/2008, dostupné na www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=5673.

Jan Mára, dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Jan_M%C3%A1ra (k těmto inf. je třeba přistupovat značně kriticky, protože se je nepodařilo ověřit z jiného zdroje.).

Abstrakt

HENDRYCH, Magazín Charita v letech 1946 až 1951. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin. Vedoucí práce ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova: Charita, Československo, Komunismus, Kněží...

Práce nazvaná Magazín Charita v letech 1946 až 1951 je rozdělena do 4 hlavních kapitol. V první kapitole je stručně uvedena mezinárodní politická situace v prvních letech po druhé světové válce. V druhé kapitole je popsána politická situace v Československu (stejný časový úsek). Ve třetí kapitole jsou popsány vztahy mezi církví a komunistickým režimem v letech 1946 - 1951. V poslední kapitole jsou napsány jednotlivé články časopisu Charita v letech jeho činnosti. V této kapitole jsou rovněž uvedeny některé informace o vedoucích Charity v letech 1946 - 1951.

Abstract

HENDRYCH, The Charity magazine in the years of 1946 to 1951

Key words: Charity, Czechoslovakia, Comunism, Priests...

Work called The Charity magazine in the years of 1946 to 1951 is separated into four main chapters. In the first chapter there is described international political situation of the early years after World war 2. In the secon chapter there are informations about political situation in Czechoslovakia(same timeline).Third chapter is about relation between comunistic system and catolics in Czechoslovakia in the years of 1946 - 1951. Final chapter is about Charity magazine. Some information about Charity directors (1945 - 1951) is also included in this chapter.